

Skrifter
af
Sällskapet
för
ALLMÄNNE MEDBORGERLIGE
KUNSKAPER.

I. BANDET. IV. STYCKET *).

Erindringer vid Afhandlingen om
vissa Syflor och Göromål i Sam-
hället, som kunde vara Qvin-
nokönet tilhörige.

En Författare har til Sällskapet för All-
männe Medborgerlige Kunskaper **)
afgifvit sina Tankar om vissa Syflor och
Göromål i Samhället, som kunde vara Qvin-
nokönet tilhörige.

Det hedrar honom at med Patriotisk
Värma tala för denna vördnadsvärda Hälft af
Allm. Medb. Kunsk. I. B. IV. St. A Män-

*) Sällskapet har väl uti Första Stycket af dessa
Skrifter förklarad, at det årnade låta Fyra Styc-
ken utgöra et Band; men, af flere Skäl, har
det nu beslutit, det hvarje Band kommer at be-
stå af Sex Stycken, hvaraf hvarje hvarannan Må-
nad kan utkomma, om Tilfållet så medgifver.

**) Se Dels tryckta Skrifter I. Bandet, 2 Stycket,
Sidan 38.

Människoslägtet, af hvilken Vi födas, upfostras, med Ömhet skötas, och sluteligen anklädas at med Anständighet läggas i våra Grifter.

Jag bifaller således af Hjertat, hvad den värde Författaren påsyftar, med en mera Odling af Fruntimrens Snille, och et mera systematiskt Underrättande om så väl deras Bestämmelse, som Undervisning uti Konster och Vetenskaper.

Men jag är tillika af den särskilda Mening: at härutinnan bör iagttagas mycken Förfigtighet, en fullkomlig Frihet vara lämnad; så at, när man drifves af Ömhet at skaffa Qvinnokönet et vidsträcktare Fält at ingå uti Slögder och Näringar, Vetenskapers och Konstners idkande, man därigenom icke drager Fruntimren ifrån sine angelägnaste Göromål inom Hushållet, och såmedelst betager hela Samhället den nödiga Tillsynen vid späda Barnens Ans och Upfostran: den kloka och oafbrutna Tillsynen inom Huset: och den Ledighet i deras Hjertan från Politiska Tvister och Bekymmer, som så väl kommer ofs til Gagn at stilla våre af allmänne Göromål stundom uprörde Sinnen, och ingjuta Lugn, Tröst och Rådighet i våra Själar.

Det skulle blifva för vidlöftigt at anföra flere talande Skäl om Faran at företaga en hufvudsaklig Ändring uti den Delning af Göromålen Könen emellan, hvilken Sjelf na-
tur-

turligast synes hafva jämkat sig; de finnas uti Sakens Natur, samt af en mångårig Sed och Erfarenhet.

Författaren behagar sedan gå vidare med sin Sats och föreslår vissa Syflor och Göromål, hvilka han tror vara sådane, at de endast borde skötas af Fruntimner, dels sådane, hvaruti dessa med Karlarne kunde deltaga.

Visserligen kunde Fruntimren lika så väl som Karlar bestrida Läkare- och Apothe-kare-Syflorna, om dessa endast bestodo uti at känna på Pulsen, snäppa up en Åder, ordina några Droppar, Pulver och Kryddor; eller koka en Decoct, distillera en Spiritus, stöta, raspa, torrka och ansa några Materialier. Men, jämte alt detta mindre betydliga, som synes mångom vara snart lärdt, erfordras andre til desse Ämbeten högst nödiga och oumgängliga Kunskaper, hvilkas förvärfvande, i stället för at bidraga til Qvinnokönets lättare Utkomst, skulle göra den kostsammare för dem, som syftade ditåt.

Läkaren bör vara en snäll och kunnig Anatomicus: känna Kroppens Byggnad: alla Delars Ändamål och Förrättning; för at så mycket säkrare finna, huru alla dessa Delars Olag och Bräckligheter bäst och genast kunna hjelpas. Han bör känna alla Naturalier, af Örter, Djur, Stenar, Vatten, til deras
A 2 Namn,

Namn, Hemvist, Natur och bästa Användande. Genom Läsning af äldre och nyare Läkarens Skrifter bör han hafva skaffat sig Kunskap om deras Uptäckter, hvarigenom han tilvinner sig alle deras Insigter, varnas ifrån det, som uti Medicamenternes Bruk kunde medföra Skada, samt uplysas at gagna dem vid de tjenligaste Händelser och Tilfällen. — Han bör äga Färdighet at sjelf göra Observationer och Reflexioner, och at meddela dem til andre, för at gagna och vidare uplysa Vetenskapen. — Läkaren har af nöden at vid många Tilfällen nyttja Instrumenter, at därmed aftaga större och smärre Delar af en sjuk Kropp, för at conservera det Hela, hvartil erfordras Styrka och en Sinnesställning, som man hos det vackra Könet hvarken bör önska eller föka.

Den tiden är nu icke mera, då Läkarkonsten blott bestod uti Salfvors Blandande, Örters och Rötters Kokande, tvätta Sår och läsa bort onda Bettet; och följligen af några kloka Gummor kunde bestridas. Nu har Läkare-Vetenskapen stigit til den högd, at den omfattar det vidlöftigaste Fält af Kunskaper.

Däremot, om man stadnade därvid, at, på Sätt som Utrikes af en del Kloster-Jungfrur öfvas och uti Franska Republiken under Kriget antaget blifvit, Qvinnor betjena uti Sjukhusen med de Krankes Ans och Skötsel,

un-

under Läkares Tillsyn, tror jag at mycken Förmon å ömse Sidor skulle vinnas.

För det närvarande äro Qvinnorna också icke aldeles uteslutne ifrån all systematisk Sjukskötsel: De bestrida ju, i det mesta, såsom Jordegummor, Barnaförlofsningskonsten och hafvande Qvinnors Ans.

Likväl vill jag icke bestrida Nyttan af Fruntimrens vidare frivilliga Syfslofättande med visse Kunskaper, som kunna räknas för Läkarekonstens Hjelpredor, hvartil erfordras et nätt och lätt Handalag, en liflig Imagination, såsom anatomiske Ritningar, Præparater och Afteckningar i Vax: Medicinal-växters Tekning och Målning*): at förfärdiga

A 3

Ban-

*) Såsom Mademoiselle BASSEPORTE i Paris, som ritade och målade åt BUFFON. Mademoiselle BIVRON derstädes, som förundransvärdt kunde imitera Naturen at förfärdiga anatomiske Figurer af en Composition, som kan fällas i Gålfvet utan at skadas, och tåla Värme utan at förlora sig. Madame ANNA MASSOLINI i Bologna, som gjorde en Anatomie-Factice uti Vax, af förundransvärd Noghet och Skönhet. MERIANA, en Holländska, känd för sina vackra Ritningar af Americanske Insecter och Örter. Fru BLACKVELL, Hustru til den i Stockholm år 1747 afträttade så kallade Engelske Doctor BLACKVELL: Hon ritade väl och äfven i Koppar graverade många Örter, öfver hvilka Mannen gjorde Beskrifningarna. Det torde icke vara utur Vägen at här til Fru BLACKVELLS Heder nämna, at hon, genom denna sin Flit och På-

Bandager, Charpie och flere dylike medicinske och chirurgiske Behofver.

Författarens yrkan, at hela Skräddare-Professionen borde af Qvinnokönet bestridas, tål Undantag, och synes böra inskränkas til de så kallade Fruntimmers-Skräddare. Ty med samma Skäl, som man kunde finna Anledning tadla den Seden, at Fruntimren låta unge Hårfrisörer putsa sina Hår, i anseende til den Retelse deraf kunde väckas; med mera Grund kunde man anse utom sin Ordning, at den unga vackra Skrädderskan kommer hem til gunstige Herrn och tager Mått til hans Benkläder. Hvilken ville icke då välja den vackraste Skrädderskan? Händes nu at många af sådana Fruntimmers-Skräddare äfvensom dylika Gefäller på en gång föllo i Barnfång, hvad Hinder skulle icke deraf uti Sömmare-Professionen upkomma *)?

Vidare påstås, at alle andre Handtverk borde stå öppne för Qvinnokönet at deruti få

finning, samlade så mycket Penningar ihop, at hon kunde lösa sin ostadige Man ifrån en för Gåld iråkad Arrest.

*) Ofvananfödda Sjukdom öfverfaller väl aldrig en hel Verkstad, långt mindre alla på en gång, om ock et ganska ovanligen fruktsamt År någon sin skulle inträffa. Och Manspersoner äro både långsammare och vådligare Sjukdomar underkastade. *Anmärkn. af Utgifv.*

få gå i Lära, vinna Burskap och idka Näringen.

Denna Förmon är dem i Sverige redan lämnad. Handverkarens Enkor få drifva sine allidne Mäns Verkstäder; och hvad ogifta Qvinfolk samt andra Hustrur angå, få äga de äfven Rättighet at med Handverk föda sig, ehuru samma Rättighet kanske ofta blifvit mistydd; men 1720 års Kongl. Skrå-Ordning stadgar tydligen, uti X Art. 19 §. - -
„När ock några Qvinfolk, som Handverk
„lärdt hafva, vilja samma Näring idka, skola
„de antingen arbeta hos någon Mästare, och
„under hans Försvär antagas, eller ock om
„Tillstånd til samma Handverks drifvande sig
„hos Magistraten angifva, och sedan med et
„efter deras Handtering lämpat Contingent,
„ibland Borgerskapet anses.

Som denna Frihet kan vara de fleste Fruntimmer obekant, och de, i följd af sin Okunnighet, låta sig, såsom Bönhasar *), jagas, ehuru de likväl blott berömligen och ärligen genom Handaslögd gagna sig och Samhället, så borde denna Frihet dem genom en färskild Publication kungöras, och samma Publication ärligen å Prädikostolarne afkunnas.

*) Ordet Bönhas se vi vara et Tyskt Skrå-ord: borde det godkännas hos et fritt uplyst Svenskt Folk?

Författaren finner ingen naturlig Ord-
sak, hvarföre icke all Handel, så väl en Gros
som i Minut, skulle kunna drifvas äfven så
väl af Fruntimmer som Karlar.

At Svenska Lagarne icke gjordt Fruntim-
ren lottlöse at få deltaga uti Handelsnärin-
gen, kan man finna däraf, at Enkor få fort-
fatta sine allidne Mäppers både Gros- och
Minut-Handel; Och beträffande de Fruntim-
mer, hvilka såmedelst icke vunnit Handels-
rättigheten, är Friheten utstakad uti Kongl.
Maj:ts nådiga Reglemente, hvarefter alla de,
som i Stockholms Stad vilja drifva Handel
med Inrikes Manufactur-Varor och Utländskt
til Införsel och Försälgning i Riket tillåtit
Kram, hafva sig at rätta, dat. d. 27 Octob.
1749. Uti 6 Art. 8 §. stadgas:

„Emedan förut varit brukligt, at en och
„annan, färdeles Qvinfolk, som ägt godt
„Namn och Ryckte, och icke haft något annat
„Näringsmedel at tilgå, fått Magistratens Til-
„stånd at med hvarjehanda smärre Krams För-
„säljande sig försörja, ty varder ock hädanefter
„sådant tillåtit, dock så, at Antalet på dem
„ej blifver för stort, utan med deras anta-
„gande sparsamt kommer at förfaras *).
„Och måge thessa Personer äga Frihet at til
Sa-

*) Här synes mig den olyckliga Skrå-principen
hafva framträngt sig; eller ock Vederbörande
funnit rådligt icke aldeles stå samma Prin-
cipe.

„Salu hålla och uti öppna Bodar förfälja följande Varor och Inrikes Slögder, nämligen:
„Regarn, Bomulls- och Sitser-garn, Barnstrumpor, Tråd hvit och färgad, samt Knappar, Kragar, Spetsar, Fransar, Uddar af Tråd, tillika med Silkesfransar, Spetsar, Uddar, Blonder, Kragar, Cheniller och Cantiller, Silkes- och Florett-band, Parduband, Skruf-Snören, Binnicke- och Nopkinds-band, Udd-Galoner, Snörlifs-Pien, Barn-Snörlif, Fallvalkar, Barnskor, fydda Halsdukar, Hufvor, Möffor och Linningar, samt hvarjehanda gjorda Blomster, Hårduk, hvita Handskar, Klippingshandskar, Hals- och Arm-band, Örhängen och Knappar af oägta Perlor och Stenar, Sy- och Knapp-nålar, *med mera sådant*, samt jämväl Cattun“.

Jag medgifver at många af de här ofvan upräknade Artiklar äro dels utur Bruk komne, dels förbudne at nyttja, dels äfven nu vanligen til Salu hållas af andre Handlande, t. ex. Hattstofferare, eller ock af Tilverkarne sjelfve; men så är likväl ofvannämde lilla Handelsrättighet Fruntimren genom samma Handels-Reglemente öpnad; och många små nya Artiklar kunna dem vidare tilläggas under de i Författningen satte nyttiga Orden: *med mera sådant*.

Härförutan är ju bekant, at Hustrurne deltaga med sine Män i bestridandet af vissa Handelsgrenar, såsom Slagtare och Fiskköpare vid Kött- och Fisk-Säljningen. Trägårds-

mästarnes Hustrur med Grönsaker, Skomakarens Hustru i Skoporten, och så vidare. Äfvensom Enkor eller Döttrar sitta uti Förfälgningsbodas, såsom Läder-minut-förfälgningsbodas, Snus- och Tobaks-bodas, Klädstånd, med flere. De ringare Qvinnor åter kunna få försörja sig med Mångleri och Kringbärande af hvarjehanda Frugter och matnyttiga Varor.

Uti förra Tiderne såg man, och kanske äfven för det närvarande får se i Stockholm, Fruarna sjelfva stå uti Siden- och Klädes-Handels-bodas, samt med Heder och Anständighet föryttra Varorna. Ja, vi kunne uppte Svenske Exempel på Fruntimmer, som både hållit Handels-Boken på sit Contoir och sjelfva afslutat många betydande Handels-affairer.

Fruntimren deltaga således redan til en betydande Del med Karlarne uti Handelsnäringsn. Men, ehuru nyttigt och billigt sådant kan vara, lika försigtigt och rättvist är det, at låta alt sådant på et fritt Val ankomma, utan at tro någon mera Fördel vinnas, om Qvinnor genom Inrättningar och Uppmuntran skulle förmås, undervisas och infättas til sådane Handtverks Idkande, som af Karlar nu bestridas, eller at blifva Gros- och Minut-handlare.

Rätta Orsakerna hvarföre Fruntimren icke deltaga i de Slögder och Handelsnäringsn,
hvar-

hvaruti de äga Rättighet at få deltaga, är icke egentligen Hinder af Tilståndsbrefvet, utan 1:o Okunnigheten, at de äga sådan Rättighet. 2:o En saknad Tiltagsenhet. 3:o Oftast Fattigdom och Medellöshet, och i följe deraf saknad Credit. Til Handels idkande erfordras: Bod- och Magazins-hyror, Krono- och Stads-Skatter, Penningar til hvarjehanda Kostnader til Varornas anskaffande och Transport, Penningar til Förslag, eller Credit på Varan. När nu et Fruntimmer af Fattigdom föranlåten skulle söka sig Näring af Handel och Slögder, huru kan man föreställa sig möjligheten för Henne at öfvervinna alla förenämnde Svårigheter, i synnerhet uti et Land där Penningen är fällsynt och Rörelsen ringa.

Friheten i Val af Näringsfätt, Lättheten at vinna Tilstånd få nära sig, rätta Beskattningsfättet å Näringarna, Hindrens undanrödjande för Näringarnas Upkomst, alt sådant bör vara Regeringens Föremål; och när detta först är vunnit, så får man finna naturliga Földerna däraf blifva, at Många börja röra sig, komma i Arbete: många Arbetande orsaka et stort antal Tilverkningar och större Mängd Producter; denna Varu-mängd åstadkommer flere Säljare och Köpare, skaffar en större Folkmängd Arbete och Förtjenst. Detta tilskapar den rätta och verkliga Förmögenheten, gör sjelft den naturligaste Fördelningen af Näringar Könen och Medborgare emellan.